

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Posudek oponenta

Autor práce: Kateřina Rydvalová

Název práce: Rozdíly v názorech na rodinu mezi osobami v manželství a v nesezdaném soužití

Autor posudku: Jiří Vinopal

Návrh klasifikace práce: *dobře*

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Záměr práce je formulován jasně, ačkoli cíl zcela explicitně až v úvodu empirické části na s. 30. Výzkumná otázka a z ní vyplývající hypotézy záměru odpovídají, stejně jako výsledky a závěry. Tedy až na určité nekonzistence, které komentují níže.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženou metodu a postup řešení?

Metoda i postup řešení jsou vzhledem k záměru a cílům zvoleny adekvátně, a v principu jsou i jasně vyloženy. Nicméně některé, zejm. analytické, postupy jsou komentovány nadměrně podrobně až polopaticky, a navíc se takový výklad opakuje. To text výrazně zatěžuje a dohromady s některými dále komentovanými nedokonalostmi komplikuje čtení a porozumění hlavním sdělovaným informacím.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Práce tvoří kompaktní celek; teoretická část vhodně pokrývá hlavní používané koncepty a poskytuje adekvátní materiál pro formulaci hypotéz, které jsou následně ověřovány v empirické části.

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Práce má standardní strukturu výzkumné studie, text a argumentace jsou vystavěny logicky a jasně.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhléd autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Teoretická část práce rozpracovává všechny klíčové koncepty, které se dále používají při ověřování hypotéz. Z výkladu jasně plynou výzkumné otázky a autorka vhodně formuluje ověřované hypotézy. Co bych jejímu zpracování vytknul, shrnuji v následujících bodech:

Řada informací i celých pasáží se nadbytečně opakuje.

V některých pasážích autorka nedostatečně jasně vymezuje období nebo region, o kterém píše.

Nejvýrazněji asi např. na s 12 – co zde znamená často opakované „dnes“? Řada z uvedených věcí

platí v nějaké podobě skutečně dnes, stejně jako o době před 20, 50 nebo i 70 lety. Někdy není jasné, zda se mluví o ČR, zemích s komunistickou minulostí, Evropě nebo euroatlantickém okruhu. Uvedená tvrzení je proto těžké chápat a odvozovat si z nich něco do dalšího výkladu, posuzovat autorčinu logiku tvoření závěrů a hypotéz atd.

Vyložení konceptu genderu, resp. transsexuality v jeho kontextu, v jednom odstavci na s. 22 je poněkud chaotické a zkratkovité.

Výklad zjištění z jiných výzkumů je často jazykově dosti neobratný, složitý až zmatečný (typicky s. 26)

Na s. 20 chybí vyjmenování „vyložené mužských“ činností, ačkoli je autorka avizuje.

Částečně už do hodnocení empirické části pak spadá důležitá výtka ohledně konceptuálního nesouladu: hypotézy 3 a 4, a také teoretické pasáže, které k nim vedou, jsou nepřesně formulovány s ohledem na to, že do analýzy nakonec vstupují pouze aktuálně kohabituující a sezdaní lidé. Hypotézy i související komentáře vytvářejí dojem, že půjde o rozdíl mezi sezdanými a nesezdanými (tj. včetně svobodných, nežijících s partnerem atd.). Do analýz ovšem vstupují pouze sezdaní a kohabituující žijící s partnerem, přičemž není vysvětleno, proč. Proč obecné otázky na role mužů a žen jsou sledovány jen na tomto podsouboru? Dle deklarací v záměrech práce má přece jít o posouzení stavu (resp. změny) ve společnosti...

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

V první řadě je třeba na empirické části práce ocenit využití vícerozměrné analytické metody a snaha pracovat se souhrnnými ukazateli, namísto jednotlivých položek. Oceňuji také, že autorka postupuje technicky správně, jednotlivé kroky důkladně prezentuje a v principu tedy prokazuje schopnost dané metody a postupy využívat. Věřím proto, že většina výtek, které uvedu dále, je způsobena náročností této úrovně analytické práce, která pro bakalářský stupeň není zcela obvyklá. Nicméně když už se do ní autorka pustila, což jednoznačně oceňuji, pak k ní musím podat odpovídající komentář.

Řada postupů a aspektů analýz je popisována příliš detailně, rozvláčně, polopaticky (znění otázky, testování předpokladů, význam zjištěných hodnot...). Samozřejmě, lépe více, než méně; ovšem obzvlášť pokud se tyto pasáže v prakticky nezměněné podobě několikrát opakují, je to pro text velmi zatěžující.

Nerozumím, proč autorka „faktorovou analýzu použila na obou nezúžených datových souborech, aby se indexy daly použít pro oba datové soubory“ (S. 34) To by to na nezúžených nešlo?

Interpretace faktorového řešení obsahuje nepřesnosti: záporná zátěž u faktoru neznamená, že položka ve skutečnosti patří k jinému faktoru a „Lze je tak přiřadit k druhému faktoru.“ Co kdyby byly faktory tři? Ke kterému by pak měla být přiřazena?

Trochu složitěji vidím samotnou logiku využití EFA a konstrukce indexů. Chápu, že dává smysl položky rozdělit na tradičně ženské a tradičně mužské činnosti. A hypotéza o tom, že k těmto dvěma skupinám se mohou názory různých skupin lišit, stejně jako se může lišit míra a povaha změny postojů k nim v čase, je zcela na místě a velmi zajímavá. Jenže rozdělit takto položky můžeme „od boku“, resp. na základě teorie a množství dosavadních výzkumů. Na to nepotřebujeme EFA. Pro zhodnocení konzistence indexů lze použít rovnou C-alpha, například. A když už sofistikovaneji ověřovat předpokládané(!) faktory, pak tedy pomocí CFA.

Důležitější ovšem je, že za účelem, jakým je EFA prezentována, ji podle mne ani nedává smysl používat. Dosavadní výklad v práci pracoval s konceptem rozdělení rolí a jeho konzervativním

vs. liberálním pojetím. Za všemi položkami (a tedy oběma indexy) je tudíž třeba (a je to určitě možné) hledat tutéž dimenzi: liberální - konzervativní. EFA s ortogonální rotací sice takovéto faktory násilně oddělí, ale stále jsou to projevy téhož konceptu, tedy jednoho obecného faktoru konzervativní-liberální. (Mimochodem, jaké C-alfa by vyšlo na všech osmi položkách dohromady? Tuším, že také vysoké, že by tedy i toto byla danou optikou konzistentní škála.) Jinými slovy, EFA zde, podle mne, neodhalila dva (psychologické) faktory, které by každý samostatně stály za postoji lidí. Ale dvě skupiny položek, které byly k ověření faktoru liberální-konzervativní autory výzkumu připraveny (ať už záměrně či náhodou;-). Je to tedy spíše metodologický artefakt (který, naštěstí, odpovídá našim očekáváním), než substantivní zjištění. Sic!: u různých položek v originální otázce jsou póly konzervativní a liberální na odlišných koncích škály, přičemž poloha pozice liberální je ve skutečnosti poněkud nejasná – viz dále. Možná proto EFA na originální baterii obecný faktor nachází „obtížně“, a naopak se tím usnadní odhalení dvou „nezávislých“ dílčích faktorů, odpovídajících orientaci dílčích odpovědných škál „konzervativní-liberální“ na jednotlivých položkách.

S tím částečně souvisí i výtky ke konstrukci indexů. V první řadě je nepraktické, že jsou orientovány opačně: pro mužské role je tradiční postoj na hodnotě 4, pro ženské na hodnotě 20. Indexy jsou tedy nyní z hlediska ústředního konceptu liberální - konzervativní orientovány opačně. Ovšem jen částečně... Autorka totiž druhý pól (liberální) umisťuje do hodnoty 12, tedy středu škály. Jak je tedy pak interpretována hodnota indexů opačná, tj. u mužských rolí 20 a u ženských 4? Nemůže mít toto vliv na interpretaci výsledků faktorové analýzy? Konečně, hrubé skóry by bylo vhodné standardizovat na stupnici např. 0-1, 1-10, 1-100 atp.

Autorka nezdůvodňuje, proč pro analýzu nepoužila všech 13 otázek, ale pouze 8. V čem spočívá uvedené zjednodušení (které samo o sobě nemůže být zdůvodněním)? Nevypadla tím pádem nějaká důležitá dimenze postojů k rolím?

Proč byly z analýz vyřazeny osoby s chybějícími odpověďmi, tj. třeba i kvůli jediné nezodpovězené otázce? To přece obvykle není třeba.

Proč došlo k vyřazení osob pod 18 let? Že jsou zde sňatky vzácné, není podle mne dostačující zdůvodnění... To by nějak narušilo analýzu?

Jak autorka dospěla k závěru na s. 38. že „...v roce 2013 i roce 2020 25 % osob zastávalo i rovné rozdělení ženských rolí. Tedy že by tyto činnosti měli vykonávat oba partneři.“?

Opakuje se nepřesné vyjádření, že respondenti volili hodnotu na indexu (např. s. 43).

Respondenti zde nic nevolili, je to index vypočítaný z originálních odpovědí na několik položek...

Opakují se nepřesné, až zavádějící kauzální interpretace: typicky dokonce v nadpisu grafů 5 a 6.

Nepřesná vyjádření:

s. 32: „Oproti staršímu datovému souboru se počet kohabituujících žen zvýšil o necelá tři procenta...“ – má být podíl a o tři procentní body.

Komentované rozdíly jsou často velmi malé, např., na s. 40 („Tento rozdíl není tolik výrazný, ale je signifikantní.“) bych volil opačné vyjádření: „je sice signifikantní, ale věcně není moc výrazný“.

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Interpretace a závěry práce jsou důsledně vedeny stanovenými hypotézami, autorka se vhodně snaží výsledky interpretovat v kontextu jiných zjištění a pomocí konceptů předvedených v teoretické části práce.

Domnívám se, že významným limitem pro nalezení rozdílů může být i skutečnost, že analýza je provedena pouze na sezdaných a kohabitujiících, tj., lidech, kteří právě zažívají nějakou podobnou zkušenost, ovlivňují je podobné strukturální podmínky. Proč do analýz, kde nejde přímo o porovnání kohabitujiících a sezdaných, nebyli zahrnuti také ostatní?

Není mi úplně jasné, v čem spočívá zajímavost sledování rozdílů v pohledu na mužské a ženské role v homosexuálních párech? Může to autorka nějak přiblížit?

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Po formální stránce práce odpovídá požadavkům.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Autorka využívá vhodné informační a datové zdroje a to v míře a podobě odpovídající bakalářské práci.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Text vykazuje nikoli zanedbatelné množství stylistických chyb. Kromě toho trpí řadou nejasných vyjádření, neobratně až velmi nepřehledně formulovaných vět i celých pasáží, což jej činí na mnoha místech obtížně čitelným a srozumitelným. Namátkou:

S 24. „To může být dáno tím, že žena nemá tak vysoký plat jako muž.“ – Co je dáno...? Že podíl roste, nebo že je stále tak malý?

s. 25 „Postoje k rozdělení rolí v rodině nejsou v České republice mezi muži a ženami příliš konzistentní.“ Co se zde myslí termínem konzistentní?

s. 27: „Zajímavé bylo, že i přes tento názor lidé očekávali větší zapojení mužů do domácích prací, a tudíž rovnější rozdělení.“ - větší než...? Kdy? Co?

s. 29. „Přičemž pro lepší návaznost na tuto část, která končí rokem 2013, ukáže...“ – Nejasné... Co končí? A kde byl začátek?

s 30. „...práce analyzuje postoje skupiny proměnných týkajících se názorů...“ - Nejasné

Celkové hodnocení práce

Ačkoli mám k práci celou řadu kritických poznámek, v principu ji vnímám jako poměrně zdařilou studii, pro úroveň bakalářského studia i mírně nadstandardní. Domnívám se, že autorka si řešením diplomového úkolu prošla jednotlivými fázemi výzkumného procesu, a že předložená práce dostatečně dokumentuje, že jimi dokáže projít poměrně zdárně. Hodnocení ovšem musím odvodit od toho, co práce reálně obsahuje; a vzhledem k tomu, že vidím určité nedostatky jak v

teoretické, tak v empirické části, pohybuje se mé předběžné hodnocení před samotnou obhajobou v rozmezí velmi dobře až dobře.

Otázky a náměty k obhajobě

Řadu otázek a výzev k objasnění jsem formuloval přímo v textu posudku, autorka by se tudíž měla v diskusi při obhajobě zaměřit na hlavní body a následné dotazy.

Datum: 25. 5. 2022

Podpis: